II. PILIAKALNIAI IR GYVENVIETĖS

Algimantas Merkevičius

KURMAIČIŲ (KRETINGOS RAJ.) PILIAKALNIS

1979 m. MAII tyrė Kurmaičių piliakalnį, esantį 5 km į ŠR nuo Kretingos, Š kaimo dalyje, kairiajame Akmenos krante, santakoje su Pilsupiu. Piliakalniui įrengti panaudotas aukštas (9–11 m) kranto iškyšulys. Iš V pusės jį saugo Akmena, iš Š ir R – Pilsupis, o iš P pusės nuo laukų piliakalnis atskirtas pylimu ir grioviu. Pylimas yra apie 1–1,5 m aukščio, 8 m pločio, apie 65 m ilgio, kiek išlenktas, abu jo galai remiasi į upelių slėnius. Piliakalnio aikštelė beveik keturkampė, 60x25 m dydžio. Jos V kraštas maždaug 1,5 m aukštesnis negu R. V ir Š aikštelės pakraščiai vietomis nuslinkę, išgriuvę. V ir P aikštelės pakraštys bei pylimas iškasinėtas apkasų. Piliakalnio aikštelė anksčiau buvo arijama. Pylimas taip pat apardytas, iš dalies nuskleistas. Pasakojama, kad ant jo kraudavo rastus aikštelę ariant akmenis. Šiuo metu aikštelė nedirbama. Jos pakraščiai, pylimas ir piliakalnio šlaitai tankiai apaugę medžiais, krūmais.

Gyvenvietės šalia piliakalnio nepastebėta.

Maždaug 600 m į V nuo piliakalnio, dešiniajame Akmenos krante, 1979 m. buvo tyrinėtas V–VI a. senkapis (žr. šios knygos p. 75).

Kurmaičių piliakalnis yra respublikinės reikšmės archeologinis paminklas, tačiau literatūroje nelabai žinomas. Seniau "pilale" dažniausiai buvo vadinamas vienas didesniųjų pilkapių, buvusių deš. Akmenos krante, maždaug 1,5 km į PV

nuo tikrojo piliakalnio.

1979 m. R ir V aikštelės dalyse buvo iškastos 6 perkasos, iš viso ištirta 360 m^2. Rastas 0,2-1 m storio kultūrinis sluoksnis, kuris buvo storesnis ir intensyvesnis R, žemesnėje aikštelės dalyje. Šioje aikštelės dalyje atidengtos ir savotiško statinio liekanos. Jį sudarė iš stambių lauko akmenų sukrautas išgrįstas pusratis, kurio plotis svyravo nuo 2 iki 3 m pločio. Tarp pusračio galų buvo 18 m tarpas. Šio akmenų pusračio vidinėje pusėje dengėsi viena eilė stulpaduobių (atstumai tarp stulpaduobių 2-3 m). Pusračio centre buvo atidengtas keturkampis 3x2,6 m dydžio smulkių akmenų grindinėlis. Aplink šį grindinėlį aptiktos 4 apvalios duobės, išsidėsčiusios beveik vienodu (2-3 m) atstumu tarp akmenų pusračio ir keturkampio grindinio. Duobės buvo iki 2 m skersmens ir iki 1 m gylio nuo ploto viršaus. Jose rasta tamsi peleninga žemė su perdegusiais, suskilusiais akmenimis, daug smulkių anglių, taip pat rasta nemažai lipdytos lygiu, brūkšniuotu ir silpnai grublėtu paviršiumi keramikos.

Tokios formos statinys vakarų Lietuvos piliakalniuose aptiktas pirmą kartą. Jis kažkuo primena maždaug vienalaikį apatiniame Bačkininkėlių piliakalnio (Prienų raj.) sluoksnyje atidengta pastatą. Tik Kurmaičių piliakalnyje aptiktas statinys buvęs žymiai didesnis.

Piliakalnio PR dalyje buvo padarytas pylimo ir griovio pjūvis. Iš viso čia ištirta 75 m^2. Pasiškėjo, kad pylimas buvo supiltas per vieną kartą. Jo statybai naudoti akmenys ir žemė. Stambesni akmenys krauti pylimo pakraščiuose, tarsi į sienelę vienas ant kito, o į pylimo vidų pilta žemė ir mesti padriki akmenys. Atidengta pylimo dalis buvo iki 1,6 m

aukščio ir 8 m pločio.

Darant pylimo pjūvį, rasti du gynybiniai grioviai. Vienas jų aptiktas prieš pylimą (iš aikštelės pusės). Jis buvo 3,5–4 m pločio ir apie 1 m gylio. Kitas tokio pat pločio ir gylio griovys buvo pylimo išorėje. Pastarojo pėdsakai dar kiek ryškūs žemės paviršiuje ir šiuo metu.

Archeologinių radinių Kurmaičių piliakalnyje rasta nedaug. Tai geležinė yla, geležinio peiliuko dalis, 4 galąstuvų fragmentai, molinės puslankio pavidalo liejimo formelės dalis apvalaus skersmens antkaklei ar apyrankei lieti, akmeninio trintuvo dalis, gintaro gabaliukas ir apie 180 lipdytų puodų šukių. Vyrauja šukės lygiu paviršiumi. Tačiau rasta apie 40 šukių (ypač duobėse) brūkšniuotu ir beveik šiek pat silpnai grublėtu-kruopštu paviršiumi.

Rastoji archeologinė medžiaga leidžia Kurmaičių piliakalnį datuoti I tūkstantm. prieš m.e. pabaiga – III–IV m.e.a

Vytautas Daugudis

IMBARĖS PILIAKALNIO IR GYVENVIETĖS TYRINĖJIMAI 1978 IR 1979 METAIS

1978 ir 1979 m. MAII tęsė Imbarės (Kretingos raj.) piliakalnio ir jo senosios gyvenvietės archeologinius kasinėjimus, pradėtus dar 1969 m. 1978 m. piliakalnio gyvenvietės V dalyje buvo ištirta 142 m^2, o 1979 m. piliakalnio R pakraštyje – 75 m^2, gyvenvietės R dalyje – 35 m^2 ir 115 m^2.

Piliakalnyje buvo tyrinėtas jo R pylimo P galas ir prie jo esantis aikštelės pakraštys. Kultūrinio sluoksnio storis aikštelėje siekė 0,5 m, o minėtoje pylimo dalyje –